

УДК 261.7

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО БОГОСЛОВСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ МОДЕЛІ УЧНІВСТВА АПОСТОЛА ПАВЛА

Віталій Станкевич

*Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
факультет філософської освіти і науки, кафедра культурології
вул. Тургенівська, 8/14, 01601, м. Київ, Україна*

У статті розглядаються сучасні особливості богословського осмислення ідеалу учнівства, втіленого в релігійній діяльності апостолом Павлом, у ранній період церкви. Богословське осмислення здійснюється шляхом порівняння учнівської моделі Ісуса Христа як ідеалу новозавітного учнівства з моделлю апостола Павла, залишеною автором Дій Святих Апостолів. Висновки осмислюються завдяки методології, запропонованої найвпливовішим дослідником початку ХХ ст. у галузі богослов'я Нового Завіту Альбертом Швейцером.

Ключові слова: учнівство, богослов'я, Велике доручення, апостол Павло, Альберт Швейцер.

Проблема осмислення учнівства в богослов'ї апостола Павла полягає в тому, що учнівство ніколи не розглядалось як щось значуще в богословському сенсі. Учнівство сприймалось і сприймається як практика, зумовлена історичними та культурними обставинами. Спроба богословського осмислення учнівства є викликом традиційному богослов'ю Нового Завіту, зокрема богослов'ю апостола Павла.

Ідеалом новозавітного учнівства є текст Євангелія від Матвія 28:18–20 [3]. Останнім часом різні дослідники приділяють значну увагу даному уривку [15; 6, с. 190–191; 9, с. 524; 8, с. 59]. Адже текст, який прийнято називати Великим дорученням Ісуса Христа, є наріжним камнем місіології, яку вважають, за словами М. Келлера, матір'ю богослов'я [6, с. 5]. У процесі дослідження історії Нового Завіту зрозуміло, що місія як прямих апостолів Христа, так і апостола Павла розпочалася з учнівства (Мт. 28:20; Дії 9:8–19; 9:26–30; 10:25–26). Тому необхідне переосмислення богослов'я учнівства, чому і присвячена стаття.

Християнські дослідники в усі часи намагалися знайти богословський центр апостола Павла, серцевину його богослов'я. Із ХХ ст. богослови та біблеїсти Європи й Америки намагалися віднайти богословський центр. Першим, хто розпочав пошук, був німецький богослов А. Швейцер [19]. Він запропонував центром богослов'я Павла вважати виправдання вірою та перебування в Христі, а також дивитися на Павла крізь призму іудаїзму першого століття. Протилежну позицію прийняв Р. Бультман. Своєю програмою «Деміфологізації» він запропонував елліністичне прочитання текстів Павла [4, с. 7–41], центр богослов'я якого він вбачав у проклятті гріха та знятті його хрестом Христовим [4, с. 42–45]. Продовжив справу пошуку богословського ядра й іудейського читання текстів Павла П. Сандерс [12]. Останній здійснив перелом. Саме він здійснив революцію в розумінні Павлових текстів і став одним із засновників руху «Новий погляд на Павла». Річард Хейз продовжив пошук богослов'я Павла через прочитання текстів апостола в іудейському контексті [17]. Р. Хейз дає можливість подивитися на герменевтику Павла по-новому. Побачити Павла в його рідному контексті¹. Ще одним

¹ Герменевтиці Р. Хейза присвячена дисертація Володимира Горбенка «Теологічна герменевтика Річарда Хейза», яка стала першим в українському контексті осмисленням герменевтичної методології одного із провідних представників «Нового погляду на Павла».

впливовим богословом сучасності й представником нового погляду є Н.Т. Райт [10]. Саме він, серед інших, піддав сумніву ідею пошуку єдиного центру й вихідної точки богослов'я Павла. Він запропонував альтернативу – шукати декілька основних, фундаментальних ідей, на яких будував своє богослов'я апостол Павло [11, с. 22]. Однією з таких ідей є ідеал учнівства. Ідеї «Нового погляду на Павла» були прийняті неоднозначно. Доказом цього є книга С. Честера, яку переклало в цьому році видавництво «Колоквіум» [18]. Стівен Честер виступає проти представників нового погляду, пропонує свій у реформаторській перспективі. Даний огляд показує, що ідеал учнівства не розглядається як богословська одиниця. Тому дана стаття присвячена богословському осмисленню ідеалу учнівства.

Мета статті полягає в здійсненні богословського осмислення ідеалу учнівства в діяльності апостола Павла шляхом порівняння з ідеалом учнівства Христа; в апробації з використанням методології А. Швейцера припущення, що учнівство є однією з основних ідей та акцентом у богослов'ї апостола Павла.

Говорячи про текст Матвія 28:18–20 як про учнівську модель, варто зазначити, що запропонована Ісусом Христом модель учнівства складається з таких компонентів: 1) вчителем може бути той, хто має владу, тобто є сам результатом учнівського процесу; 2) зробити учнем шляхом навернення, хрещення й перебування вчителя й учня разом; 3) процес учнівства має супроводжуватися присутністю Бога в так званому божественному учнівському трикутнику, де Архевчитель – Христос, вчитель – учень Христа, а учень – це той, хто є перспективним вчителем.

Першим кроком богословського осмислення учнівства є порівняння моделі Матвія з текстом Луки. У результаті порівняння можна дійти таких висновків.

По-перше, з контексту помітно, що стосунки Варнави і Павла були учнівськими. Це говорить про те, що Павло мав право продовжувати учнівство. Також видно, що Павло мав духовну владу, адже його служіння супроводжувалося знаменнями і чудесами, як й служіння Господа Ісуса Христа.

По-друге, учнівство Павла в досліджуваному тексті не передбачало хрещення, на відміну від учнівства, запропонованого Матвієм, якщо ж передбачало, то було об'єднане з рукопокладенням, що мало ймовірно, тому що безпосередні тексти Павла говорять про те, що він хрестив, наприклад, Кріспа і Гая (1 Кор. 1:14).

По-третє, учнівство Христа й учнівство Павла тотожні в елементі навчання. Матвій говорить, що учнівство передбачає навчання, де використовується слово *διδάσκω*, що передбачало навчання всього, що вчив Христос. Учнівство Павла також передбачало навчання, але вживалося інше слово, синонім до слів *διδάσκω*, *παιδεύω*, а саме *παράκαλοῦντες* [1, с. 463], що можна перекласти як «напоумлювати». Лука дає зжату апостольську логію, що показує віру перших послідовників Христа, а саме: «через великі утиски треба нам входити у Боже Царство».

Четверте, на відміну від учнівства в Матвія 28:18–20, Лука пише, що Павло і Варнава рукопоклали пресвітерів. Цікавим є те, що Матвій і Лука писали приблизно в одне десятиліття. Але Матвій, який писав про церкву, не написав про структуру й рукопокладення старійшин у церкві. Чи було це новаторством й нововведенням з боку Павла і Варнави, треба детально дослідити, але новозавітні тексти доводять, що херотонія практикувалася, важливо також, що практично всі прецеденти пов'язані з апостолом Павлом.

По-п'яте, особливість учнівства Павла і Варнави полягала в тому, що вони після набуття учнів і рукопокладення старійшин відпускали їх, мовою Луки, з постом і молитвою передавали Господу. Вони не зациклювалися, навчивши, вони давали свободу. Джон Хеддинг пише: «Він встав <...> і пішов у місто. Це було неймовірним проявом віри <...>».

Але учням було необхідно навчитися жити християнським життям без апостола, якби він лишився, він був би опорою, а так, вони мали змогу стояти на власних духовних ногах» [16, с. 340]. Лука відкриває, що пізніше Павло ще декілька разів приходив, щоб підтримати й потішити, навіть написав листа, що було притаманно апостола.

Останнє, учнівства Матвія й Луки були тотожними в очевидній присутності Бога під час учнівського процесу. З поверненням до Антіохії, звідки й розпочали першу подорож, зібрали церкву й розповіли, як Бог діяв через них, як двері відкрив у проповіді Євангелія всім людям, з Єрусалима почавши. Дослідників цікавить питання, чому апостоли відправили Савла після першого знайомства в Тарс. Можливо, тому, що Тарс – це Єрусалим апостола Павла. Можна стверджувати, що Павло був одним із тих, хто дійшли до краю відомої землі. Павло був не єдиним, але на сторінках Нового Завіту він той, хто перший виконав Дії 1:8. Основним принципом, який помітний читачам Дій Апостолів, був принцип учнівства.

Коли йдеться про осмислення богослов'я Павла, то зазвичай ставлять чотири запитання, які ще на початку ХХ ст. поставив німецький дослідник Нового Завіту Альберт Швейцер [19], який був одним із найвпливовіших дослідників богослов'я апостола Павла:

1. Яке місце Павла в релігійній ситуації I ст. н. е.?
2. Де вихідна точка і серцевина богослов'я Павла? Як ми розуміємо його сенс?
3. Чи можна віднайти з послань апостола Павла саме те, що мав на увазі сам Павло?
4. Як сприймаємо ми ідеї апостола Павла стосовно власного життя? [11, с. 14].

Ці запитання є методологією пошуку Павла, яка була прийнята на озброєння Н. Райтом і використовується в даній статті. Можемо дати такі відповіді на вищезазначені запитання.

Перше питання пошуку Павла полягає в з'ясуванні значення апостола в першоапостольській церкві. Павло сприймався як іудейський християнин, який ніколи не переставав бути євреєм. Але який був обізнаний у грецькій філософії завдяки власній учнівсько-місіонерській діяльності. На учнівське богослов'я Павла вплинуло його виховання біля ніг Гамаліла, який сповідував і втілював у життя принцип учнівства; приклад учнівської турботи з боку Ананії, Варнави й частково Петра, а також безпосередня учнівська діяльність із Варнавою. Місце апостола Павла в I ст. н. е. неоднозначне. Його часто сприймають як засновника християнства або засновника християнського богослов'я, друге є більш вірогідним. Але мало хто сприймає його як того, хто втілює Велике доручення Ісуса Христа – робити учнями всі народи. Павла потрібно сприймати як вчителя всіх народів [5, с. 42]. Павло мав особливе покликання й особливу місію, про що всім відомо, але в тіні перебуває основний принцип, про який говорить і Лука в Діях Апостолів, і сам Павло у власних текстах, – принцип учнівства. Помітно, що не всі розділяли богословську позицію апостола. Це стосується й учнівства. Важко з текстів Нового Завіту назвати учнів Петра, Іоанна чи Якова, брата Господнього. Матвій не був співпрацівником Павла, його не можна звинуватити в спекуляції чи в тому, що він підігрував Павлу в питанні учнівства, коли писав про учнівство як останню волю Господа Ісуса Христа. Але чомусь Павло перейнявся даною волею й ловив людей для царства шляхом учнівства, а покликані «рибалки» займалися апостольською справою – служили слову (Дії 6:2, 6:4). Важливим є те, що Павло служив людям, адже у фокусі учнівства є людина. У центрі служіння Христа також були люди, говорячи останню волю, Вчитель говорить про людей. З Євангелія зрозуміло, що Христос називав Своїх послідовників учнями, що по суті передбачало учнівство. Він закликав, щоб учні продовжували Його справу, але, здається, учні до кінця не зрозуміли власного Вчителя, хоч дещо вони збагнули, коли спостерігали за Павлом, що, можливо, й побудив в апостолів ревність до учнівства. Значення апостола Павла є унікальним, як і його життя. Бог ще раз показав, що Він використовує різних людей для виконання Своєї волі, і ча-

сто її виконують ті, які свого часу порушували її. Місце Павла серед тих, яких можна назвати людьми, що зрозуміли час та істинний сенс волі Господа й Вчителя Ісуса Христа.

Друге питання А. Швейцера стосується пошуку вихідної точки й серцевини богослов'я апостола Павла. На світогляд і богослов'я Павла вплинув фарисейський світогляд (Один Бог, Один Завіт, Один Закон, Один народ й Одне майбутнє) і перший досвід відносин із послідовниками Господа. Варто зазначити, те, що було цінним для Павла до навернення, після зустрічі із Христом не втратило сенсу, а набуло іншого, що апостол виражає словами «у Христі». Христос і Його рятівні діяння стали центром життя й богослов'я апостола. Інакше кажучи, Павло хотів втілити те, що розпочав Вчитель і доручив Своїм учням – Проповідь Євангелія всім народам із метою зробити їх учнями. Невідомо, чи читав Павло текст Євангелія Матвія, можливо, якщо і читав, то це тільки підтвердило діяльність апостола, який виховував учнів задовго до написання Євангелія, можливо, Матвій і написав для того, щоб підтримати діяльність Павла або заохотити християн-євреїв «ділитися» Доброю Новиною з поганями.

Для Павла вихідна точка богослов'я – це зустріч із Христом і Його слова: «Вставай та до міста йди, а там тобі скажуть, що робити» (Дії 9:6). Христос міг би Сам відкрити те, що хотів від Савла, багато що Він і відкрив, але Він доручає його Ананії. Це був, можливо, переломний момент в учнівському світогляді – вчитель має відкрити учневі, що хоче від нього Господь. Ось цей божественний учнівський трикутник, де вчитель і учень разом пізнають і вчать в Архевчителя. Це помітно в діяльності Павла, його завжди оточували учні. Це очевидно було для Луки, адже й він був учнем Павла, коли він писав Дії, листи до Тимофія, Тита й Филимона як до учнів, за яких він турбувався, з якими він разом перебував у Христі, в Якому вони й зміцнювалися, користувалися діяннями Господа, які проголошували та поширювали.

Учнівство Павла не претендує на серцевину його богослов'я, але не визнати його одним з основних богословських принципів апостола неможливо.

Друга частина другого питання порушує важливу проблему – як ми розуміємо його сенс, ідеться про розуміння того, що учнівство є одним з основних акцентів у богослов'ї апостола. Є декілька підстав для цього. Перша підстава полягає в тому, що Павло був вихований Гамаліилом у душі учнівства. Друга – Павло пережив учнівські відносини з перших днів християнського життя. Третя – зовнішні тексти свідчать про те, що Павла завжди оточували учні. Четверта – подорожі Павла мали дві мети: виховувати нових учнів, а набутих зміцнити. П'ята – листи Павла мають учнівський характер. Шоста – у текстах Павла часто йдеться про навчання, виховання й учнівство. Сьома – останній лист Павла був до учня, він містить учнівський заклик, що було показано в даному дослідженні.

Сенс богослов'я учнівства полягає в тому, що послідовники Христа мають бути учнями, спроможні виховувати учнів і разом з ними мають перебувати в Христі, поширювати Євангеліє шляхом продовження учнівства серед усіх народів.

Третє питання пошуку Павла полягає в можливості віднайти з його листів саме те, що мав на увазі сам Павло. Ідеться про екзегезу. Чи можливо підтвердити самими текстами Павла, що учнівство для нього було основним богословським акцентом у його світоглядній системі.

Листи Павла сповнені словами, що стосуються учнівського процесу, а саме: *μαθητής, διδάσκαλος, διδάσκω, παιδεία, παιδεύω* і *παιδαγωγός*². Так, не трапляється слово *μαθητεύω*,

² Див.: Рим. 2:21, Рим. 2:21, Рим. 12:7, Рим. 15:4, 1 Кор. 4:15, 1 Кор. 4:17, 1 Кор. 11:14, Еф. 4:11, 14, 2 Тим. 3:16, Гал. 1:12, Гал. 3:24, Гал. 3:25, Еф. 4:21, Еф. 6:4, Кол. 2:22, Кол. 1:28, Кол. 2:7, Кол. 3:16, 1 Тим. 2:12, 1 Тим. 4:11, 1 Тим. 6:2, 2 Фес. 2:15, 2 Тим. 2:2, Тит. 1:11, 1 Тим. 1:10, 1 Тим. 4:1, 1 Тим. 4:6, 1 Тим. 4:13, 1 Тим. 4:16, 1 Тим. 5:17, 1 Тим. 6:1, 1 Тим. 6:3, 2 Тим. 3:10, 2 Тим. 3:16, 2 Тим. 4:3, Тит. 1:9, Тит. 2:1, Тит. 2:7, Тит. 2:10, Євр. 12:5, Євр. 12:7, Євр. 12:8, Євр. 12:11 та ін.

що перекладається як «набувати учнів». Вживання таких слів вказує на те, що Павло мислив категоріями «навчання», «вчення», «виховання», «учнівство».

Незаперечним є факт, що покликання Павла було пов'язане із проповіддю всім народам, євреям і неєвреям. Павла часто називають апостолом поган, даний титул не є голослівним. Але мало хто звертає увагу на те, що Павло себе представляє вчителем поган. У Першому листі до Тимофія 2:7 він пише: «Нащо я поставлений був за проповідника та за апостола, правду кажу, не обманюю, за вчителя поганів у вірі та в правді». Він ставить своє апостольство на один рівень із вчительством. Він сприймає своє покликання не просто бути апостолом, а бути вчителем, що передбачає процес учнівства.

Є достатня кількість текстів, зокрема в листах до Тимофія, де Павло, констатує факт учнівства, мотивує свого учня до продовження учнівства³.

У листах Павла часто вживаються імена учнів, як-от Тимофій, Силуан, Тит, Марк, Епофрас, Лука й інші. Це говорить про те, що частиною Євангелія для Павла було виховання учнів. Як мінімум тому, що поширювати Євангеліє і означає набувати учнів з усіх народів.

Звичайно, необхідно розглянути текст 2 Тим. 2:2, де сказано: «А що чув ти від мене при багатьох свідках, те передай вірним людям, що будуть спроможні й інших навчити». Даний текст доводить, що Тимофій був не єдиним учнем Павла, ймовірно, у Тимофія, крім Павла, були й інші вчителі, які могли бути із числа учнів. Учень також навчає вчителя, як і учні вчать один-одного. Павло закликає Тимофія не просто передати окремі знання, з великою вірогідністю можна стверджувати, що вчитель закликає учня продовжувати процес учнівства. І останнє, що можна взяти з даного тексту, навчати потрібно здібних, маються на увазі обдаровані та спроможні навчити інших учнівству. Можливо, учнівство і є даром, який мав підтримувати Тимофій, у чому є певний сенс.

Четверте питання Альберта Швейцера стосується практики, а саме: «Як сприймаємо ми ідеї апостола Павла стосовно власного життя?». У такому контексті розглядається ідея та принцип, який претендує на один з основних акцентів в богослов'ї Павла. Ідеться про учнівство. Особистість Павла є занадто впливовою в християнському світі. Ідеї та принципи Павла вплинули на християнську релігію, можливо, створили її. Але християнство звикло дивитися на вчителя й апостола крізь призми, які вже стали традицією, іноді – ортодоксією. На превеликий жаль, Павло батьма сприймається лише як богослов і борець за істину Євангелія, але не як учитель, крім окремих дослідників, як-от Р. Сантала [13], П. Пеннера [7], В. Горбенка [5].

Історикам, місіологам і богословам відомий термін «Третя Реформація» [14, с. 16]. Перша відбулася на Соборі християн в Єрусалимі, про це пише Лука в Діях Святих Апостолів, р. 15. Друга – вищезгадувана Реформація. А Третя – це та, яка назриває. Є багато думок стосовно реальності останньої, хоча християни усвідомлюють, що якісь зміни все-таки мають відбутися чи то в есхатологічному, чи ще в доесхатологічному часі.

Коли говорити про учнівство як упущення, можна навести достатньо великий список того, що було втрачено в період розвитку церкви. Але під час розгляду ситуації в християнстві можна побачити відсутність об'єктивно-адекватного усвідомлення Великого доручення Ісуса Христа як останньої волі нашого Господа й основного інтерпретатора учнівства в новозавітний період апостола Павла. Н. Райт пише: «Занадто довго ми дивилися на Писання як люди 19-го ст. і ставили собі запитання 16-го ст. Прийшов час побачити його очима перших християн і поставити запитання, актуальні для нашого часу» [2, с. 37]. Даний вислів стосується також корпусу текстів Павла як частини Писань Нового Завіту. Необхідно подивитися на Павла очима першо-

³ 1 Тим. 2:7; 3:14–15; 4:13–16; 6:3–5; 2 Тим. 1:6; 2:1–2; 2:15; 3:10; 4:2–3; 3:16–17.

го століття й поставити запитання двадцять першого. Що потребує сучасна церква – сильних лідерів, які, як показало дане дослідження, можуть бути виховані сильними вчителями.

Щоб приміняти ідеї та принципи Павла, необхідно здійснити пошук апостола в його ж контексті. Зрозуміти його систему цінностей, категорії, якими він мислив, після осмислення втілювати їх у життя, враховуючи реальні суспільні виклики.

Дослідивши й довівши, що учнівство посідало провідне місце під час поширення Євангелія Царя, варто озброїтися даним богословським принципом, зробити спробу втілити його в життя. Учнівство – це виклик для християн ХХІ ст., який полягає в осмисленні, проголошенні та втіленні, лише для того, щоб стати прикладом для наступного покоління.

Учнівство – нелегка справа. Воно потребує посвяти, відданості, під час воно подібне до живої жертви. Але це те, чого хотів Христос, за що по суті помирав, це те, чого Він вчив і що показав на власному прикладі, виховуючи і вкладаючи в три, дванадцять, сімдесят, що згодом перевернули світ. Як і Павло щодо своїх учнів. Проблема в тому, що це відомо всім християнам, але не сприймається як заклик до учнівства кожним християнином.

Головним завданням даної статті було богословське осмислення втілення ідеалу учнівства апостола Павла. Дослідження показало, що Павло втілював ідеал учнівства, наданий у Великому дорученні Ісусом Христом. Апостол не тільки втілював учнівський ідеал, а й надавав учнівству більш широку перспективу. Також осмислено ідеал учнівства як основного акценту богослов'я апостола Павла.

У результаті богословського дослідження ідеалу учнівства апостола Павла та його втілення в місіонерській діяльності можна дійти таких висновків.

По-перше, істинне учнівство повинно мати владу. Вчителем може стати лише той, хто пережив учнівство божественного трикутника, де вчитель і учень навчаються у Великого Вчителя й Господа Ісуса Христа. Вчити може той, хто сам вчиться в Господа (Дії 9:26–27, 11:25–26; Рим. 12:7; 2 Тим. 2:2).

По-друге, плідним учнівство є тоді, коли вчитель є законним батьком. Мається на увазі, що вчитель навернув учня в християнство або прийняв новонаверненого християнина. Хрестив або готував до хрещення (Мат. 28:19; 1 Тим. 1:2; 2 Тим. 3:10; Тит. 1:4).

По-третє, учнівство передбачає зміцнення душ учнів, із проханням перебувати у вірі. Головне завдання вчителя – наблизити учня до Господа. Допомогати учневі рости й змінювати власний характер. Приготувати його до втілення Божого задуму стосовно його життя (Дії 14:22; 1 Тим. 4:14, 6:11–15; 2 Тим. 1:6; 3:17).

По-четверте, учнівство за своєю природою має готувати учня до майбутнього життя й служіння. Навчати, що через великі утиски нам треба входити в Боже Царство. Вчитель має попередити про всі небезпеки, що чекають на учня попереду, навчити його основним принципам і методам боротьби із труднощами (Дії 14:22–23; 1 Тим. 3:14–15; 2 Тим. 3:1–9, 4:3–5).

По-п'яте, учнівство передбачає підготовку до якогось конкретного служіння, що має супроводжуватися молитвою, постом або рукопокладенням, якщо це під час місії (Дії 14:23; 1 Тим. 4:13–16; 2 Тим. 4:2 Тит. 1:5).

По-шосте, підготувавши учня, вчитель має передати його Господу, залишивши сам на сам із Господом, в Якого повірили, але час від часу зв'язуватися з учнем, постійно молитися в готовності в будь-який момент допомогти йому, як учень має постійно підтримувати вчителя та допомагати йому (Дії 14:23; Гал. 6:6; 1 Тим. 1:3; Тит. 1:3).

По-сьоме, процес учнівства має супроводжуватися очевидною присутністю Бога. Вчитель і учень не залишені один одному, вони разом пізнають Бога, навчаються один в одного. Помічають Божу дію і те, як Бог їх використовує для поширення Свого Царства (Мат. 28:20; Дії 14:27).

Список використаної літератури

1. The Greek New Testament. Fourth Revised Edition. Stuttgart: United Bible Societies, 1993. 920 p.
2. Wright N. God's Plan and Paul's Vision. URL: <http://intotheexpectation.blogspot.com/2013/05/nt-wrights-justification.html>.
3. Біблія або книги Старого та Нового Заповіту. Пер. І. Огієнка. К.: Українське Біблійне товариство, 2009. 1151 с.
4. Бульман Р. Избранное: вера и понимание. Т. I–II. М.: Российская политическая энциклопедия. 752 с.
5. Горбенко В. Еволюція представлений сучасних протестантських теологів о герменевтичеському методі апостола Павла. Практична філософія. 2017. № 3. С. 42–50.
6. Пеннер П. Миссиология и герменевтика. Прочтение библейских текстов в контексте миссии. Ч.: Коллоквиум, 2014. 312 с.
7. Пеннер П. Научите все народы СПб.: Библия для всех, 1999. 236 с.
8. Пратт З., Сіллс Д., Волтерс Дж. Глобальні місії: вступний курс. Л.: УБТС, 2016. 248 с.
9. Райт К. Миссия Бога. Ч.: Коллоквиум, 2015. 592 с.
10. Райт Н. Апостол Павел и верность Бога. Т. 1. Истоки христианства и вопрос о Боге. Ч. 4. Ч.: Коллоквиум. 2015. 776 с.
11. Райт Н. Что на самом деле сказал апостол Павел. М.: ББИ, 2004. 186 с.
12. Сандерс Э. Павел, закон и еврейский народ. Христос или Закон? Апостол Павел глазами новозаветной науки. М.: Российская политическая энциклопедия. С. 374–601.
13. Сантала Р. Апостол Павел, человек и учитель в свете иудейских источников. СПб.: Библия для всех, 2002. 224 с.
14. Серл Д., Черенков М. Будущность и надежда. Миссия, богословское образование и преобразование постсоветского общества. Черкассы: Коллоквиум, 2015. 296 с.
15. Флюгрант С. Исследование «Великого поручения» в Евангелии от Матфея 28:18–20. Богословские размышления. К., 2012. С. 32–45.
16. Хеддинг Д. Деяния святых апостолов. Исследование новозаветного христианства. Р., 2008. 592 с.
17. Хейз Р. Отголоски Писания в посланиях Павла. Ч.: Коллоквиум, 2011. 281 с.
18. Честер С. Новый взгляд на Павла глазами реформаторов. Ч.: Коллоквиум, 2018. 515 с.
19. Швейцер А. Мистика апостола Павла. Христос или Закон? Апостол Павел глазами новозаветной науки. М.: Российская политическая энциклопедия. С. 21–373.

**FEATURES OF THE MODERN THEOLOGICAL INTERPRETATION
OF THE APOSTLE PAUL DISCIPLESHIP MODEL****Vitalii Stankevych**

*National Pedagogical Dragomanov University,
Faculty of Philosophical Education and Science, Department of Cultural Studies
Turhenivska str., 8/14, 01601, Kyiv, Ukraine*

The article considers modern features of the theological interpretation of the ideal of discipleship embodied in religious activities by the apostle Paul in the early period of the church. Theological interpretation is carried out by comparing the disciple model of Jesus Christ as the ideal of the New Testament discipleship with the model of the apostle Paul that is left by the author of Acts. The obtained conclusions are comprehended with the help of Albert Schweitzer methodology, the influential researcher of the beginning of the 20th century in the field of New Testament theology.

Key words: discipleship, theological, Great commission, apostle Paul, Albert Schweitzer.